

SPOR KULÜPLERİNİN SİVİL TOPLUM ÖRGÜTÜ OLARAK TOPLUMSAL İŞLEVİ

Sebahattin DEVECİOĞLU*

Bilal ÇOBAN *

ÖZET

Bir toplumun ekonomik, sosyal ve demokratik gelişmesi, o toplumun bireylerinin kendi sorunlarını çözümüne yönelik faaliyetlere gönüllü olarak katılma düzeyleriyle yakından ilgilidir. Üçüncü sektör olarak da adlandırılan sivil toplum kuruluşları en eski dönemlerden beri toplumda varolan sorunlara çabuk ve etkili çözümler üretebilmek, kendi içinde ve dışında diğer gruplara ulaşabilmek için güç birlikleri oluşturma çabasına girmişlerdir. Sivil toplum kuruluşları, devletin, kamu sektörünün yetersiz kaldığı alanlarda topluma hizmet götürmek amacıyla ortak hedefe yönelmiş insanlar tarafından kurulan ve kâr amacı gütmeyen yapılardır. Türkiye’de sivil toplum Örgütleri (STÖ) olarak adlandırılan kuruluşlar dışarıda genellikle Non Governmental Organization (NGO) Public Voluntary Organizations (PVO) olarak nitelendirilmektedir. Sivil toplum, artık çağdaş uygarlığın temelini oluşturan bir çerçevede gelişmesini sürdürmektedir.

Toplumsal yaşantıda insanların sportif etkinlik ve hizmet beklentileri, önemli ölçüde “spordaki temel örgütlenme birimleri olan spor kulüplerinden” karşılanmaktadır. Spor kulüpleri de sivil toplum kuruluşları gibi insanların bir amaç ve hedef etrafında toplandığı, toplumun sosyal kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikler taşıyan, insanların toplumsallaşmasında ve sosyalleşmesinde çok önemli bir yere sahip olan özellikler taşımaktadır. Çünkü; Spor kulüpleri toplumsal çevreden bir takım girdileri alıp işleyerek enerjiye dönüştüren ve sonuçta yine çevreye veren açık sistemlerdir.

Bu çalışma da toplumun bünyesinden çıkmış, kamu yararı gözetilen, devletin politikalarını benimsemiş, amaç ve hedefleri olan, spor kulüpleri; sivil toplum örgütleri tanımı çerçevesinde kavramsal ve fonksiyonel olarak değerlendirilmiştir. Toplumsal anlamda bir çok fonksiyona sahip olan spor kulüplerinin de sivil toplum kuruluşları gibi algılanması, onları toplumsal anlamda güçlendirip, geliştirerek sosyal problemlerin çözümüne katkıda bulunacağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Kulüp, Sivil Toplum Örgütü

SOCIAL FUNCTION OF SPORT CLUBS AS A CIVILIAN SOCIAL ORGANIZATIONS

ABSTRACT

The economical, social, and democratic development of public shows the level of voluntary participation of individuals to the activities for solving their problems. Until the first time Civilian Social Organizations, at the same time are called as third sector, work to make up unity for finding fast and effective solution of problems in the public and for reaching the groups those are inside and outside of these organizations. Civilian Social Organizations are those organizations which are built for giving service to public where the government is not enough and don't work for benefit, and are built by the people who work for one target. The organizations, that are called as Civilian Social Organizations (CSO) in Turkey, are generally called in Europe as Non Governmental Organization (NGO) or Public Voluntary Organizations (PVO). Civilian public, from now on grows in a way of to become the fundamental structure of civilization.

The important part of the needs of public for sport activities and services in civilian life is covered by sport clubs which are the fundamental organization units. Sport Clubs are as Civilian Social Organizations, they contains individuals who have a same idea, they have specialty of giving answers for the needs of public for economic and cultural, because of these, sport clubs have a very important place for civilization of the individuals. Because, Sport clubs are open systems which take some inputs from public, converts it to energy and gives it back to public.

This work explains the sport clubs which are built from public, works for public, believes to government decisions, have aims and targets, as a civilian public organization. To be perceived of Sport clubs those have many functions in the public, as civilian social organization, makes them powerful, and makes them developed for finding solutions to social problems.

Key Words: Sport, Club, Civilian Social Organizations

---

* Fırat Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Elazığ

GİRİŞ

Küreselleşme süreçlerinin yoğunlaştığı günümüz toplumu ekonomik, sosyal ve siyasal anlamda bir dönüşüm yaşamaktadır. Modern devlette egemen konumda bulunan ulus devlet küreselleşme süreçlerinin yoğunlaşmaya başladığı 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren yetkilerinin bir kısmını kaybetmeye başlamıştır ve ulus devletin egemenlik alanı ulus-üstü ve ulus-altı kurumlar tarafından paylaşılmaya başlamıştır. Ulus devletin yetki alanı içinde hareket etmeye başlayan ulus-üstü kurumlar ile organizasyonlar ve uluslararası sermaye örgütleridir. Ulus devletin hakimiyet alanını sarsan bir diğer kurum ise, ulus-altı kurumlar olarak adlandırılan sivil toplum örgütleridir (S.T.Ö.) (Sadun , 2001:39-69).

Toplumsal sorunları çözme işlevini yüklenen en büyük örgütler olarak devletin ve kamu yönetimlerinin bir çok alanda yetersiz kalması, hatta bir dizi alanda topluma karşı tavır alır hale gelmesi sonucunda doğan boşluklar, yeni toplumda bireylerin kendi örgütlenmeleri ile doldurulur hale gelmiş ve giderek fark edilmiştir ki; aslında bu alanlar kamu kurumlarının düzenlemesi gereken alanlar değil, STÖ'lerin bizatihi kendilerinin düzenleyebileceği, kendi öz alanlarıdır. Böylece STÖ'ler çözüm arayışlarının nesnesi olmaktan çıkıp yeni toplumun öznesi olmaya yönelmişlerdir (Us, 2003: 109-114)

Türkiye'de STÖ olarak adlandırılan kuruluşlar dışarıda genellikle Non Governmental Organization (N.G.O) Public Voluntary Organizations (P.V.O) olarak nitelendirilmektedir (ozguruniversitesi.org , 2004).

Bir toplumun ekonomik, sosyal ve demokratik gelişmesi, o toplumun bireylerinin kendi sorunlarını çözümüne yönelik faaliyetlere gönüllü olarak katılma düzeyleriyle yakından ilgilidir. Üçüncü sektör olarak da adlandırılan STÖ'ler en eski dönemlerden beri toplumda varolan sorunlara çabuk ve etkili çözümler üretebilmek, kendi içinde ve dışında diğer gruplara ulaşabilmek için güç birlikleri oluşturma çabasına girmişlerdir. STÖ'leri devletin, kamu sektörünün yetersiz kaldığı alanlarda topluma hizmet götürmek amacıyla ortak hedefe yönelmiş insanlar tarafından kurulan ve kâr amacı gütmeyen yapılardır (Öner, stgp.org. , 2004).

Sivil toplum düzleminde mücadele eden örgütler tarihsel süreç içinde ilk olarak ulusal devlete karşı mücadele ederek, kendileri için belirli özerklik alanları talep etmişlerdir. Genel olarak daha demokratik bir yönetim anlayışı çerçevesinde yapılan bu mücadeleler zaman içinde farklı şekillerde ortaya çıkmışlardır. STÖ'ler bir çok dilde olumsuzlama yoluyla, hükümete ait olmayan her türlü (Üniversite, kilise, politik partiler, sendikalar, araştırma ve geliştirme merkezleri, sportif kuruluşlar, dinsel cemiyetler ve hayır kurumları vbg.) örgüt olarak tanımlanır (Durmuş, 1999: 27).

Toplumsal yaşantıda insanların sportif etkinlik ve hizmet beklentileri, önemli ölçüde “*Sporadaki temel örgütlenme birimleri olan spor kulüplerinden*” karşılanmaktadır. Spor kulüpleri de STÖ'ler gibi insanların bir amaç ve hedef etrafında toplandığı, toplumun sosyal kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikler taşıyan, insanların toplumsallaşmasında ve sosyalleşmesinde çok önemli bir yere sahip olan özellikler taşımaktadır. Çünkü; Spor kulüpleri toplumsal çevreden bir takım girdileri alıp işleyerek enerjiye dönüştüren ve sonuçta yine çevreye veren açık sistemlerdir (Fişek, 1985: 31).

Bu çalışma da toplumun bünyesinden çıkmış, kamu yararı gözetilen, devletin politikalarını benimsemiş, amaç ve hedefleri olan, spor kulüpleri; STÖ'leri tanımlı çerçevesinde kavramsal ve fonksiyonel olarak değerlendirilmiştir.

I-SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ

Toplumbilimciler, kendi seçimimiz sonucu olmayarak, ister istemez girdiğimiz, daha doğrusu kendimizi içinde bulduğumuz akrabalık gibi birincil ilişkilerle, irademize dayalı olarak, örneğin bir sözleşmeyle katıldığımız dernek üyeliği türünden ikincil ilişkiler arasında ayırım yaparlar. Bu ikincil gruplara gönüllü kuruluşlar da denir. Şirketler, spor kulüpleri gibi belirli amaçlı kuruluşlardan farklı olarak, amaçsız denilen gruplar, gerçekte amaçsız değildir; sadece gerçekleşince grubun ortadan kalkması gereken belirli amaçlar yoktur; sayıp dökülemeyecek, hepsi belirlenemeyecek amaçlara hizmet ederler (siviltoplum.com.tr., 2003)

Sivil toplum, modern anlamıyla, politik alanın, yani devlet alanının dışında kalan toplum kesitini ifade eden bir terimdir. Bu tanımlı daha çeşitlendirme ve sivil toplumu daha geniş anlamda ifade edecek biçimde, merkezi kontrole ve hiyerarşiye tabi tutulamayan toplumsal ilişkiler ağı olarak tanımlamak mümkündür (Erözden, 2001: 13-23)

Sivil toplum sözcüğü, 18. yüzyılda, mülkiyet ilişkileri eski çağın ve orta çağın komünal toplumundan kopup ayrıldıktan sonra ortaya çıkmıştır. Bizatihi sivil toplum ancak burjuvaziyle birlikte oluşur; ancak, doğrudan doğruya üretim ve ticaretin sonucu olan toplumsal örgütlenme her zaman bu adla anılmıştır (Savran, 2003:190).

Sivil toplumu modern anlamıyla, politik alanın, yani devlet alanının dışında kalan toplum kesitini ifade eden bir terimdir. Bu tanımlı daha çeşitlendirmek ve sivil toplumu daha geniş bir anlamda ifade edecek biçimde, merkezi kontrole ve hiyerarşiye tabi tutulamayan toplumsal ilişkiler ağı olarak tanımlamak mümkündür (Taciser, 2001:13).

En geniş anlamıyla sivil toplum, bireylerin ve grupların devletten kaynaklanmayan ve devletçe yönetilmeyen her türlü toplumsal faaliyeti için kolektif bir tanım haline gelmiştir. Avrupa'da, sivil toplum kavramı, tarih boyunca farklı şekillerde yorumlanmıştır. Aydınlanma Çağı'na kadar sivil toplum, belli bir hukuk düzenine tabi bir tür siyasi örgüt olarak

anlaşılmasıdır. Sivil toplum kavramı, ilk kez Adam Ferguson tarafından 1767'de "Sivil Toplumun Tarihi Üzerine Bir Deneme" adlı çalışmasında kullanılmıştır (deltur.cec.eu.int., 2004).

Günümüzde ise STÖ'lerin tek eylem alanı artık ulusal devlet değildir. STÖ'ler son yüzyılın ikinci yarısında meydana gelen teknolojik gelişmelerin de yarattığı ivmelerle uluslararası alanlarda da faaliyet göstermeye başlamışlardır (isguc.org., 2004)

Sivil toplum, devletten önce gelen, onun içinde yaşayan, ama onunla özdeş olmayan, hatta ona karşı koyabilen bir tür insan ilişkileri yumağıdır. Nitekim Almandada sivil topluma "Bürgerliche Gesellschaft" denir. Bir başka deyişle, daha ilkel gelişme düzeylerinde "sivil toplum" kurulamaz. Siyaset bilimcileri, insanların aile ve ulus gibi toplumsal kurumların içine doğduklarını, ordu ve baro gibi bazılarında belli koşullar altında katılmak zorunda olduklarını, siyasi parti ve dernek gibi bazılarınıysa katılıp katılmamayı seçebileceklerini saptamışlardır. (siviltoplum.com.tr.,2003)

Sivil toplum kavramı, toplumsal koşulların değişmesi ile birlikte değişik anlamlar içermiş, daha doğrusu içerdiği öğeler farklılaşmıştır. Bu gelişim göz önüne alınarak sivil toplum ile bazı noktalar belirlenebilir ve genel bir tanıma gidilebilir (Avcı, 2000: 45)

Sivil toplumu genel hatlarıyla "sivil yönetimin" hakim olduğu toplum şeklinde tanımladığımızda, modern toplumda bu yönetim modelini besleyen çok sayıda kaynaktan söz etmemiz mümkündür. Ekonomik, sosyolojik ve siyasi alanda gelişen transnasyonal kurumlar bir ulusun seması altında yer alan devletin üzerine çıkan üst katmanlar haline gelmekte, dolayısıyla devleti toplumun lehine sınırlandırmaktadırlar (Çaha, 2003: 109-114)

II-SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN FONKSİYONLARI

Gerek ulusal tabanlı gerekse uluslararası tabanda faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin bazı işlevleri vardır. Bu işlevleri şu şekilde sıralamak mümkündür: Sivil toplum örgütlerinin başlıca işlevlerinden birisi, kamuoyu oluşturma yoluyla, bireylerin taleplerinin dile getirilmesine ve dikkate alınmasına yardımcı olmaktır. STÖ'ler çoğulcu bir toplum yapısının sağlanmasında etkin bir işlev üstlenmektedirler. STÖ'ler, gerek devlet aygıtının gerçekleştirdiği uygulamalara, gerekse de pazar ekonomisinin dayattığı bazı mekanizmalara karşı koruyucu tampon olma işlevi görmektedirler (Erözden , 2001: 13-23).

Günümüz toplumda doğal kaynakların hızla azaldığı bir dönemde STÖ'lerin görevleri de değişmeye başlamıştır. STÖ'lerin görevleri; Demokratik süreçler ve kurumsal istikrar, doğal kaynakların işe yarar hale getirilmesi ve değerlendirilmesi, çevrenin korunması ve organik tarım, kadının durumunun iyileştirilmesi ve toplumsal kalkınma, konut, sağlık, eğitim, beslenme, terkedilmiş çocuklar,vb. şekilde olmaktadır (Carsino, 2001: 58)

Avrupa Birliği, toplumsal ve ekonomik konularda rol oynayan tüketici kurumlarını; ortak amaç çerçevesinde insanları bir araya getiren hükümet dışı toplulukları (çevre, insan hakları, hayır kurumları gibi); dinsel toplulukları; yerel girişimleri; gençlik kuruluşlarını ve hatta aile birliklerine kadar insanların dahil oldukları kuruluşları sivil toplum kuruluşu olarak kabul ediyor. Hatta, Avrupa Komisyonunun resmi bir istişare organı olan CONECCS, Avrupa'daki STK'ların veri tabanını oluştururken, bunu madde madde, kriterler dizisi olarak da belirtmiş: *Ticaret birlikleri, Sendikalar, İşveren kuruluşları, profesyonel federasyonlar, Hükümet dışı kuruluşlar (NGO), Hizmet ve üretim birlikleri, Yerel idarelerin birlikleri, Politik ilgi grupları, Dinsel ilgi grupları, Diğer gruplar*.STÖ olarak kabul edilip, veri bankasında yer alabilmektedirler. Dolayısı ile sivil toplumun tanımını daraltmak yerine, mümkün olduğunca geniş tutmaya çalışılmıştır. Bu kriterlerin yanına; açıklık, katılımcılık, sorumluluk, şeffaflık, etkin olmak, tutarlılık gibi temel prensiplerin de eklenmesiyle AB, STÖ'lerle asgari işbirliği ve iletişimin standartlarını oluşturmuş. En sonunda da AB, STÖ'lerin karar alma süreçlerine aktif katılımlarını sağlayabilecekleri ortamlar ve olanaklar oluşturmaktadır (siviltoplum.com.tr., 2004)

Sivil toplumun önemli işlevleri arasında demokrasinin yerleşmesi, gelişmesi ve yaygınlaşmasında görüle bileceği gibi toplumsal açıdan da sosyal bütünleşmeyi sağlayıcı rolü göz ardı edilemez. Demokrasinin tabandan tavan doğru yaygınlaşması, politik kadroların yetişmesi,siyasal partilere sosyal bir taban teşkil edilmesi ve devlet üzerinde sınırlayıcı bir mekanizma rolünün oynanması gibi konularda sivil toplum çok kritik bir rol ve öneme sahiptir. Ayrıca toplumun bütünleşmesini sağlayarak toplumsal dinamizmi sağlaması önemlidir (Yıldırım, 2001: 63).

II- TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN YAPISI

Anadolu sivil toplum geleneği olan bir coğrafya. Yıllar öncesinin cemaatlerini bu günün dernekleri olarak görmek olası. Esnaf loncalarını günümüzün esnaf odaları, keza vakıflar da bugünkü vakıfların geçmişteki uygulamaları olarak kabul edebiliriz. Anadolunun sivil toplum tarihi ile Batı Avrupa'nın sivil toplum tarihi birbirinden oldukça farklıdır. Tarihsel süreç içinde, Anadolu'dakilerin sistemle çok büyük çatışmalar yaşamadıklarını görüyoruz. Hatta yer yer Osmanlı ya da Selçuklu'da, yönetimin boşluklarını (endüstriyel üretim, ticaret gibi) doldurarak sisteme entegre olabilmişlerdir. Oysa Avrupa'da uzun bir dönem sistemin elinden yetkiler alabilmek, kent yönetimlerinde söz sahibi olabilmek için savaşlar vermiş esnaf birlikleri, dinsel gruplar olmuştur (siviltoplum.com.tr, 2004).

Türkiye'de, İngilizce'deki "Non-Governmental Organization" kavramının tam karşılığı yoktur. Geçmişte, cemiyetler, kulüpler, daha yakın bir tarihte demokratik kitle örgütleri gibi sözcükler sivil alanda faaliyet gösteren bu yapıları tarif etmekte kullanılmıştır.

Hatta, gönüllü olup olmadığı, üyelik aidatları, kamu yararı gözetmesi, vergi muafiyeti, vb. çeşitli kriterlere bakılarak kuruluşlar sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Ancak bugünkü en yaygın kullanım, STÖ'lerdir. Türkiye'deki mevzuata göre, STÖ'ler, dernek veya vakıf statüsünde kurulup, kar amacı gütmemek kaydıyla faaliyet gösterebilirler. Mevzuatta, gönüllü örgütlere veya STÖ'lere doğrudan bir referans yoktur. Türkiye'de sivil toplum, siyasi partileri, vakıfları, dernekleri, sanayi ve ticaret odalarını, meslek örgütlerini, üniversiteleri, sendikaları, farklı platform ve yurttaş girişimlerini içine alır. STÖ'lerin en belirgin özellikleri, sadece kendi amaç ve değerlerine hizmet etmemeleri, hükümetlerden, kamu makamlarından ve siyasi partilerden bağımsız olmaları, ticari çıkar gözetmemeleri ve kar amacı gütmemeleri ve merkezi otorite ile vatandaş arasında arabuluculuk yapmalarıdır (deltur.cec.eu.int., 2004).

Bunların kimileri yarı-resmi niteliktedir. Yine de, meslek örgütleri zaman zaman devlete karşı sivil toplum çıkarlarını savunurlar. Öte yandan, şirket gibi ticari örgütlenmeler, elbette gönüllü kuruluşlardır (siviltoplum.com.tr., 2003)

Artık üçüncü sektör olarak anılan STÖ'ler, Türkiye'de de gelişmeye devam etmektedir. Türkiye'de sivil örgütlenmelerin (vakıf, dernek, sendika, kooperatif, platform) sayısının 100.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Haziran 1997 itibariyle Türkiye'de toplam 69.385 faal dernek bulunmaktadır (isguc.org., 2004).

2000 yılı Eylül ayı verilerine göre yalnızca İstanbul'da, faal olan 7.563 dernek ve 1.380 vakıf bulunmaktadır (İ. B. B. A.M., 2000: 460)

Bu STÖ'ler aile plânlamasından bilişime, çevre ve ekolojiden eğitime, havacılıktan iş alanına, güzel sanatlardan yaşlılığa, insan haklarından edebiyata kadar bir çok alanda faaliyet göstermektedirler (T.V.Y. , 1996)

Aynı alanda faaliyet gösteren STÖ'lerin sayısı bazen yüzlerle ifade edilmektedir. Örneğin sadece İzmir sınırlarında kültür ve sanat amaçlı STÖ'lerden ulaşılabilenlerinin sayısı 222'yi bulmaktadır (Tosun. 2002).

Öte yandan British Council tarafından 2001 yılında yapılan bir çalışmada insan hakları alanında çalışan 114 sivil toplum kuruluşunun künyesi mevcuttur. İnternette yer alan STÖ'ler veritabanlarından sadece www.stgp.org adresinden Marmara bölgesinde bulunan STÖ'lerden faaliyet alanı "kadın" olan 109 kuruma ulaşılabilmektedir(Yaman, 2003: Xx-Xx).

III- SİVİL TOPLUM ÖRGÜTÜ OLARAK SPOR KULÜPLERİ

Sivil toplum, kamu bilincinin gelişebildiği, demokratik katılıma imkan veren ve iletişime açık bir alandır. Dayanışma içinde harekete geçmek ve iletişim kurmak için bir grup insana ihtiyaç vardır. İşte sivil toplumdan, STÖ'ler, geçiş de bu noktada gerçekleşir. Avrupa'da, sivil alanda faaliyet gösteren yapılar, sosyal ortaklar (sendikalar, işveren

örgütleri,spor kulüpleri ve diğer kuruluşlar); sosyal ortakların dışındaki sosyal ve ekonomik aktörleri temsil eden örgütler; yerel düzeyde örgütlenen gençlik ve aile dernekleri olarak anılan vatandaşın toplumsal hayata katılımını sağlayan örgüt ve dini topluluklar ile hükümet dışı kuruluşlar olarak adlandırılan NGO'lardan oluşur.

Türkiye’de yasal olarak biçimsellik kazanmış başlıca , STÖ'ler, işçi sendikaları, odalar ve barolar gibi serbest meslek örgütleri, siyasi partiler, spor kulüpleri, çeşitli amaçlar güden vakıflar ve derneklerdir. Bunların dışında, bazen alternatif, platform, inisiyatif (girişim) gibi adlar altında formelleşmemiş gruplar da olmakla birlikte, bunların süreklilikleri daha azdır (siviltoplum.com.tr.,2003).

STÖ'lerin en belirgin özellikleri, spor kulüpleri gibi sadece kendi amaç ve değerlerine hizmet etmemeleri, hükümetlerden, kamu makamlarından ve siyasi partilerden bağımsız olmaları, ticari çıkar gözetmemeleri ve kar amacı gütmemeleri ve merkezi otorite ile vatandaş arasında arabuluculuk yapmalarıdır. Toplumdaki belli insan gruplarını veya tüm toplumu ilgilendiren sorun ve konularla ilgili olarak harekete geçerler. Başka araçlarla sesini yeterince duyuramayanların sesi olarak hareket ederler (deltur.cec.eu.int, 2004). Tablo 1’ de STÖ'ler ile Spor kulüplerinin fonksiyonel özellikleri belirtilmeye çalışılmıştır (Çağlar, 2001: 22).

FONKSİYONLAR	SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ	SPOR KULÜPLERİ
AMAÇ	Toplumsal normları değiştirmek Anlayışı geliştirmek, Gündemi etkilemek, Politkaları etkilemek, Politikalar uygulamak, Yeterli devlet faaliyetinin olmadığı sorunları çözmek	Topluma hizmet vermek, Sosyaleşmeye katkıda bulunmak Sporu sevdirmek ve yaygınlaştırmak Sportif eğitim ve yarışma yapmak Sporu bilimsel olarak öğretmek ve uygulamak Yüksek performans sporcuların yetiştirilmesini hedeflemek Spor saha ve tesisleri yapmak
ÜYE VE ÇALIŞANLAR	Bireyler,Kurumlar,Yarı resmi, Gönüllü, Herkese açık..vb.	Bireyler,Kurumlar,Resmi,Yarı resmi, Üyeler, Gönüllü, Herkese açık vb.
KAPSAM	Topluluk,Ulus-altı,Ulusal, Bölgesel, Uluslararası	Topluluk,Ulus-altı,Ulusal, Bölgesel, Uluslararası
KAYNAKLAR	Taraf olma, Bağışlar, Vakıflar, devletler(hibe-kontrat) Devletler arası örgütler	Taraf olma, Bağışlar, Vakıflar,Üye aidatı, Sponsorlar,Reklam, Medya vb.
İŞLEV	Savunma,bilgi toplama,bilgi yayma, düşünme ve tavsiye üretimi denetleme, arabuluculuk, kolaylaştırma, finansman ve bağış	Sağlık, Eğitim,Turizm, Kültür Boş zaman değerlendirme, Kaynaşma Finansman
HEDEFLER	Kamu,Tüketiciler, Devletler, Devlet dışı aktörler	Kamu ve özel, Bireysel ve toplumsal gelişim, Devletler , Tüketiciler

Tablo-1. Sivil Toplum Örgütleri ile Spor Kulüplerinin Fonksiyonları

Buna göre; Bireyler, örgütlerin vazgeçilmez unsurlarıdır ve onların amaçlarının açıkça bilinmesiyle örgüt amaçları gerçekleştirilebilmektedir. Çünkü örgüt, belli ortak amaçlarını gerçekleştirmek için eylemlerini birleştiren insanlar tarafından kurulmaktadır.İnsanın varoluşu gereği, fizyolojik ihtiyaçları yanında çevre ile etkileşimi sonucu davranışlarını yönlendiren

sosyal, psikolojik ihtiyaç ve istekleri bulunmaktadır. İnsanlar kendi aralarındaki iş ve güç birliği sayesinde bu ortak ihtiyaç ve isteklerini daha kolay karşılayabilmektedirler. İnsanlar birbirleriyle düzenli etkileşimleriyle de toplumsal kural ve kalıplar şekillenmekte, bunun neticesinde okul, hastane, şirket, sendika , dernek, siyasi parti ve spor kulüpleri (Ekenci, 1997: 35-43), ve STÖ'ler gibi kuruluşlar yapılandırılarak toplumdaki yerlerini almaktadır.

Spor kulüpleride STÖ'ler gibi belirli kurallara göre kurulan (yasalar, tüzükler, yönetmelikler, sözleşmeler, vb.), üyelerinin her birinin yetki ve sorumlulukları belli olan (başkan, yönetim kurulu üyesi, denetçi, üye), gerek amatör gerekse profesyonel spor branşları ile topluma hizmet veren, her yaş grubunun spor yapabileceği tesis araç gereçlere sahip olan, diğer bir yönü ile de yüksek performans sporcuların yetiştirilmesini hedefleyen özel hukuk kuruluşlarıdır (Durmuş,1999:27).

Spor kulüpleri, bir STÖ'leri gibi; üyelerin, sporcuların ve teknik heyetin bir amaç etrafında bir araya geldiği yerler olarak, sporculara sporu bilimsel olarak öğreten ve uygulatan tüzel kişilerdir. Spor kulüpleri, dernek ve şirket olmak üzere iki farklı tüzel kişiliğe sahiptirler. Dernekler kar amacı gütmeyen kuruluşlar olmasına karşılık, şirketler tamamen kar amacına yönelen tüzel kişilerdir (Durmuş,1998: 46).

Bu anlamda spor kulüplerinin STÖ lerden farklı bir yapı kazandıkları ifade edilebilir.Bir STÖ olarak; spor kulüpleri öncelikle üyelerinin sporla ilgili ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda sosyal ve sportif faaliyetler düzenlemek amacıyla kurulmaktadır. Her spor kulübünün iç çevresini oluşturan teknoloji, yerleşim yeri, örgütlenme biçimleri, yönetim tarzı, finansal durumu, ve geçmişten gelen kültürü gibi boyutlar farklılıklar arzietmekte ve bir kulübün genel amaçlarını başarmada önemli fonksiyona sahip olan bu faktörler esasen, o kulübün ürününü yani faaliyet programlarını şekillendirmektedir (Ekenci, 1997:35-43).

Spor kulüplerinin uygulamadaki en önemli amacı STÖ' ler gibi devletin yetersiz kaldığı durumlarda Spor ortamının ülke genelinde, yerel özellikler dikkate alınarak, Devlet kaynaklarının elverdiği ölçülerde genel ilke ve politikalar belirlenerek, Spor saha ve tesisleri, spor araç ve gereçleri, spor öğretici ve yöneticileri, sportif eğitim ve yarışma uygulama programları ile gerçekleştirilebilmesidir (Cankalp, 2002: 48)

Son yıllarda spor alanında yapılan yatırımlar, bilimsel araştırmalar ve devletin spor politikasına verdiği önemin artmasıyla Türkiye'de de spor, gerek performans sporu olarak gerekse serbest zamanları değerlendirmek amacıyla sevilen ve ilgi duyulan bir olgu haline gelmiştir. Bu amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesinde spor kulüplerininde bir STÖ olarak üstlenmiş oldukları sorumlulukların yeri ve önemi büyüktür.

IV-SPOR KULÜPLERİNİN SİVİL TOPLUM ÖRGÜTÜ OLARAK FONKSİYONLARI

Toplum yapısı içinde niteliklerine göre aile, okul, işyeri, spor kulübü, dernek, sendika, hastane vb. STÖ olan sosyal gruplar vardır. Toplum sistemi, sosyal grupları amaçlarına, fonksiyonlarına, niteliklerine göre birbirini tamamlamak üzere bir arada tutar. Böylece insan grupları arasında ilişkiler dizisimeydana gelir, sosyal gruplar arasında fonksiyonel anlamlı, sosyal nitelikli bağlar ve etkileşimler kurulmuş olur (Nirun,1986: 592).

Sporun yoğun olarak ilişkide olduğu sosyal kurum, olgu ve olaylara bakıldığında konunun önemi ve boyutları daha kolay anlaşılabilir. Sporun sosyal boyut alanı içerisinde toplum, aile, gençlik, kadın, çocuk, eğitim, kültür, ekonomi, politika, din, yönetim, hukuk, sosyal güvenlik, medya, boş zaman, uluslar arası ilişkiler, turizm, çevre, ahlak, centilmenlik, sosyalleşme, sosyal hareketlilik, sosyal statü, kişilik, çağdaşlık, barış, üretim, reklam, propağanda, tesis, malzeme, beslenme, kalkınma, proffesyonellik, amatörlük, şiddet vb. sosyal kurum, kavram olgu ve olaylar gösterilebilir. Bunlar da bize sporun toplum sistemi ve sosyal hayatla ne kadar iç içe olduğunu gösterir. Görüldüğü gibi spor sosyal hayatın tüm yönleriyle bütünleşmiş bir sosyal olgudur (Yetim, 2000: 63-72).

Sporun bu denli toplumsal hayatta sosyal rölünün ön plana çıkmasında, toplumla bütünleşmesinde ve esnek bir yapıya sahip olmasında ,spor kulüplerinin işlevi STÖ leri kadar önemlidir.

Spor AB içerisinde, özellikle nüfusun sosyal yapısı, toplum sağlığı, herkes için spor, spor ve çevre ,eğitim ve spor ilişkisi konularının öncelikle çalışma başlıkları olduğu görülmektedir. Avrupa da spor önemli sosyal ilişkilere işaret etmektedir. Spor ulusal ve bölgesel kimliği temsil etmekte ve güçlendirmektedir. Oyuncuları ve sporcuları birleştirir. Seyircilere ülkeleri ile özdeşleşme olanağı verir. Spor sosyal stabiliteye katkıda bulunur. Ve kültür ve kimliğe ilişkin simgedir. Spor yaş ve köken içermeyen AB vatandaşları arasındaki en önemli noktadır. Vatandaşlarının yarısından fazlası , 700.000 spor kulübüne bağlı olarak düzenli şekilde spor yapmaktadır (Balcı, 2003 :53-66). Kulüpleri tüm bu özelliklerin geliştirilmesinde bir STÖ olarak kültür, eğitim, sosyal politikalar, toplum sağlığı başlıkları altında görev ve sorumluluğu olan kuruluşlardır. AB Spor kulüpleri toplum içerisinde önemli bir yere sahip olmuştur. Örneğin, Portekiz de 70.000 Antrenörün 40.000 spor kurulu ve komite üyesi Avusturya da Nüfusun% 39 bir spor kulübü veya federasyon üyesi olduğu (E. C.D-G.X ,1998), 1.850.000 kişi 10.000 spor kulübüne üye olup nüfusun % 36'sını oluşturmaktadır. Lüksemburg'da 1.100 spor kulübünün 120.000 üyesi bulunmaktadır. Bu da nüfusun % 30' nu oluşturmaktadır. Belçika'da 17.000 kulüp ve 1.400.000 üyesi vardır. Hollanda'da 4 milyon kişi kulüplere üye olduğu vurgulanmaktadır (Balcı, 2003 :53-66).

Günümüzde gerek bilim ve teknolojiadaki gelişmeler, gerekse tıp alanındaki gelişmeler ortalama yaşam sınırını yükseltmiştir. Böylece spor yapmaya olan ihtiyaç giderek artmaktadır. Spora ihtiyaç gösteren grupların spor yapabilmesi ise, formal olarak öncelikle spor kulüpleri ile okullarda olabilmektedir (Sunay, 2000: 33)

Bugün birçok ülkenin spor politikasında olduğu gibi, ülkemizin spor politikasında da sporun topluma yaygınlaştırılması ilk sırayı teşkil ederken, spor alanında gelişmiş ülkeler bu politikalarını büyük ölçüde gerçekleştirebilmişlerdir. Almanya’da her dört kişiden biri spor kulüplerine üye iken(21 milyon kişi), 12 milyon kişi de spor kulüpleri dışında spor yapmaktadır ve bu ülkede spor örgütlerinin başarı kriteri, sporu tüm nüfusa yaygınlaştırmaktır (Çamlıyer, 1999: 10-11).

Bu amaç ve hedef doğrultusunda Bir STÖ olarak, spor kulüplerinin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Aşağıdaki tabloda sivil toplum örgütleri ile spor kulüplerinin ortak özellikleri gösterilmeye çalışılmıştır (Üstün, 2002: 26)

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ İLE SPOR KULÜPLERİNİN ORTAK ÖZELLİKLERİ
<p>Kar amacı gütmeyen , gönüllü çalışanlar Bürokratik olmayan esnek yapıları vardır. Karar ve uygulamalarda katılımcı yaklaşım benimserler Kapsam, örgütlenme, etkinlik alanı, finansman ve denetimleri farklıdır. Yerel ,ulusal ve uluslar arası örgütlenebilirler Çalışanları görevlerini gönüllü ya da ücret karşılığı yapabilir. Finansmanı, aidat, bağış, ürettiği mal, hizmet ve çeşitli aktivitelerden sağlarlar Üyelerine, mali destek sağlayanlara, hedef kitle ve gruplara hesap verir. Faaliyetleri; kamuoyu oluşturma, eğitim, kalkınma, örgütlenme, teknik yardım, tanıtım, danışmanlık, savunma, araştırma, değerlendirme gibi geniş kapsamlı ve devletin yasalarına ve yönetmeliklerine uygundur. Toplumsal, ekonomik ve kalkınma alanlarında kapsamlı şekilde sürekli çalışanlar. İç disiplinli,bağımsız,sürekli sermayesi olmayan ve güncel problemlere insancıl etkin model geliştirir. Özel sektör ve gönüllü kişilerle kamunun yapmadığını yapan, yönetilenin hak ve menfaatini koruyarak yönetimi etkileyebilirler Devletten daha hızlı servis verme , esnek olma ve maliyetlerde tasarruf sağlama olanağına sahiptirler Farklı sosyal amaç güden yarattığı çoğulculuk zenginlik, eğitim, sağlık, kültür ve yeni kuşaklara bir takım değerlerin ve alışkanlıkların kazandırılması değişimle beraber gelişimde rol oynarlar. Çalışan kişiler üzerinde hiçbir zorlamanın olmaması ve maddi karşılıktan ziyade sosyal ve psikolojik doyum sağlama belirli bir hedefi ya da gayeyi gerçekleştirirler.</p>

Tablo-2. Sivil Toplum Örgütleri İle Spor Kulüplerinin Ortak Özellikleri

V-SONUÇ

Türkiye’de örgütlü sivil toplumun AB’ye uyum sürecine aktif katılımının sağlanması daha çok önem kazanmıştır. Bu konu ‘Katılım Ortaklığı’nda da vurgulanarak, Türkiye’nin, kısa vadeli önceliklerden biri olarak, toplanma ve dernek kurmaya ilişkin yasal ve anayasal garantileri güçlendirmesi ve sivil toplumun gelişimini teşvik etmesi önerilmiştir.

Avrupa’da STK’lar, demokratik ve şeffaf bir Avrupa toplumunun yaratılması, farklı çıkar gruplarının görüşlerinin uzlaştırılması, yeni teknolojiler ve küreselleşme baskılarıyla

karşılaşan toplumun değişime ayak uydurmasının sağlanması veya hükümetlerin dolduramadığı mekanizmalardaki boşlukların doldurulması açısından önemlidir. STÖ'ler, doğrudan ve dolaylı olarak rekabetin artmasına ve ekonomik büyümeye katkıda bulunurlar. Doğrudan katkıları, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi kamu hizmetlerinin sunumu, yerel ekonomik gelişmenin desteklenmesi, sosyal ve ekonomik açıdan dışlanan birey ve grupların toplumla bütünleşmesinin sağlanması şeklindedir. STÖ'ler dolaylı olarak da toplumun, rekabet ve ekonomik büyümeye, özürülere, ırkçılığa, cinsiyet ayrımına ve yaşlılara yönelik tutumunu olumlu yönde etkilerler.

AB'de STÖ'ler özel sektör gibi rekabet ortamında faaliyetlerini sürdürürler. Birbirleriyle veya kamu idareleriyle işbirliğine girebilirler (deltur.cec.eu.int , 2004)

Yapısal özellikleri açısından spor alanında STÖ olan, spor kulüplerinin fonksiyonları yukarıdaki işlev ve özelliklerle örtüşmektedir. Öyleyse spor kulüpleri de bir STÖ olarak toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunabilirler

Türkiye de sporun yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi için için, spor alanında birer STÖ olan spor kulüplerine bir çok görevler düşmektedir. Spor kulüplerinin görev amaç tyetki ve sorumluluklarını yerine getirebilmeleri onların toplumca algılanmasına ve kabul görmesine bağlıdır. Türkiye de Spor kulüplerinin gerek nicel gerekse nitel açıdan arzu edilen seviyeye gelebilmesi, kulüplerin kurumsal kültürleri ve yönetimlerinin birer STÖ olarak yapılandırılması gerekliliği vardır.

Türkiye'de spor, devlet tarafından teşvik edilmekte, desteklenmekte, spor kulüplerine belli oranlarda mali yardım yapılmaktadır. Devletin spor politikasındaki başlıca hedefler, ülkedeki sporcu sayısını artırmak, uluslararası spor yarışmalarında üstün başarılar elde etmek, her yaştaki bireyin spor yapmasını teşvik etmek ve sağlamak için uygun spor ortamını hazırlamaktır. Türkiye'de sporun temel hedeflerinden birini, spor kulüplerine dayanan kitle sporunun geliştirilmesi oluşturmaktadır. (Sunay, 2000:)

Sporun geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması spor kulüplerine gerekli ilgi ve desteğin sağlanması ile birlikte güçlü bir idari ve mali yapıya kavuşturulmalarının yanı sıra spor kulüplerinde STÖ gibi toplumun her katmanının iletişim kurabileceği esnek bir yapıya kavuşturulması ile mümkün olabilecektir.

Spor kulüplerinin kurumsal yapıları, sportif başarıya yönelik kurumlar olmaktan daha çok, bir STÖ olarak eğitim, sosyal, kültürel faaliyetlere yeterli ilgiyi göstererek kulüp üyelerinin ve sporcuların eğitim, sağlık ve sosyal güvenceleri ile ilgili problemlerine yönelmeleri gerekmektedir. Türkiyedeki spor kulüplerinin, Avrupa örneğinde görülen sosyal ve bütünleştirici görevini yerine getirebilmesi, spor kulüplerinin yönetim ve organizasyonlarının STÖ olarak algılanarak işlev kazanmasına bağlıdır.

KAYNAKLAR

- 1-**AVCLG.**, (2000),Türkiye de Sivil Toplum Arayışları, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul.
- 2-**BALCI.V.**, (2003), “Avrupa Birliği ve Spor, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi”,VIII, 2 :53-66
- 3-**BAŞKAYA, F.**, Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK) Söylemi, [http:// www.ozguruniversitesi.org/stk.htm](http://www.ozguruniversitesi.org/stk.htm)., (27.08.2004)
- 4-**ÇAĞLAR,S.**, (2001),Sivil Toplum Örgütlerinin Siyasal İktidar Üzerine Etkileri,Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- 5-**ÇAHA,Ö.**, (2003) “Bir Kez Daha Sivil Toplum Üzerine”, Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi, (1) 1:109-114
- 6-**ÇAMLIYER. H.**, (1999), “Türkiye’de Spor Yönetimi ve Federasyonlar ve Sorunları”, Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Dergisi, 89 : 10-11
- 7-**CANKALP.M.**, (2002), Sporda Yönetim ve Organizasyon, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- 8-**CARSİNO,D.**, (2001)Uluslararası İşbirliğinde STÖ'lerin Payı, Sivil Toplum Örgütleri:Neoliberalizmin Araçları mı, Halka Dayalı Alternatifler mi?, çev:İşık Ergüden, Demokrasi Kitaplığı,WALD Yayını, İstanbul.
- 9-**DURMUŞ.A.G.**, (1999),Futbol Kulüplerinin Stratejik Yönetimi, Bağırhan Yayınmevi, Ankara.
- 10-**DURMUŞ.A.G.**, (1998) Spor Hukuku , ALFA Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- 11- **EKENCİ G.**, (1997) “İnsan ve Çevre İlişkilerinin Spor Kulübü Yönetimine Etkileri”,Bed.Eğt.Spor Bil.Der.II, 4:35-43
- 12- **ERÖZDEN,O.**, (2001), STK'lar ve Hukuki Çerçeve de Yenilik Talepleri Üzerine Notlar”, Merhaba Sivil Toplum, Der: Taciser Ulaş, Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayınları, Ankara.
- 13- **EUROPEAN COMMISSION DIRECTORATE-GENERAL X** (1998), Information, Communication, Culture, Audiovisual Media Audiovisual Policy, Culture and Sport The Clubs, The European Model Of Sport Consultation Document Of Dg X .
- 14- **FİŞEK .K.**, (1985),100 Soruda Türkiye Spor Tarihi, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- 15-**GÖNEL, A.** (1998),Önde gelen STK'lar, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- 16-**KARAKURT, E.**, (2004) “Sivil Toplum Örgütleri Ve Küresel Direniş Hareketleri İlişkisi”, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Cilt .6. Sayı 1. <http://www.isguc.org/index.php> , (27.08.2004)
- 17-**NİRÜN ,N.**, (1986), Sosyolo ji,M.E.G.S.B.Yayınları, İstanbul.
- 18-**ÖNER, M.A.**,Üçüncü Sektör, Sivil Toplum,<http://www.stgp.org/makaleler/3.sektor-genis.pdf>., (27.08.2004)
- 19- **SADUN, E.**, (2001),Yerel Yönetimler ile Sivil Toplum Kuruluşları Arasındaki İşbirliği, Merhaba Sivil Toplum, Der:Taciser Ulaş,Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayınları, Ankara.
- 20-**SAYILARLA İSTANBUL** (2000): İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları İstanbul Büyükşehir Belediyesi 460.
- 21-**SAVRAN.A.G.**, (2003), Sivil Toplum Ve Ötesi, Belge Yayıncılık, İstanbul.
- 22-**SİVİL TOPLUM İŞ BAŞINDA**, <http://www.deltur.cec.eu.int/sivil.rtf>. (27.07.2004)
- 23-**SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI REHBERİ**, (1996) Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- 24-**STK DESTEK EKİBİ**, Sivil Toplum Geliştirme Programı, <http://www.siviltoplum.com.tr/> (27.07.2004)
- 25-**SUNAY.H.**, (2000), Türkiye’de Sporun Yaygınlaştırılması, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:147
- 26-**TACİSER.U.**, (2001), Merhaba Sivil Toplum,s.13, Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayınları, Ankara
- 27-**TOSUN. G. E.**, (2002), İzmir sivil toplum kuruluşları rehber. Ege üniversitesi EBİLTEM Yayınları, İzmir.
- 28-**TUNÇAY.M.**,(2003)“Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İlgili Kavramlar”,Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi, (1) 1.
- 29-**US.A.T** (2003),“Sivil Toplum Kuruluşlarının Sürekliliğinin Garantisi Toplam Kalite Yönetimi”,Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi (1) 2 :109-114
- 30-**ÜSTÜN.M.**, (2002),Bir Sivil Toplum Kuruluşu Olarak Derneklerin Toplam Kalite Yönetimi Anlayışı Ve Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme A.B.D., İstanbul,

- 31-YAMAN.A.Y.**, (2003), “Sivil Toplum Kuruluşlarında Gelişmeye Giden Yolda Bir Alternatif: Benchmarking”, Sivil Toplum 1(4), S. Xx-xx
- 32-YETİM.A.A.**, (2000), Sporun Sosyal Görünümü,G.Ü, Bed.Eğt.Spor Bil., Cilt5, Sayı1:63-72
- 33-YILDIRIM.A.**,(2001) Sosyal Bütünleşme Açısından Sivil Toplum Örgütleri, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Sosyoloji A.B.D.,Isparta.